

Մէջբերելովինա բամբաստան, Գա-
լաթատա եհլբոյք գալուղորմա Մ. Վ. Է.
Բիշ Վ. Գուրանեասընըն 68 նիւմբու
էճգոխանէսինտէ սաթըլըր :

եալ գումարուելով քննութեան պիտի ենթարկուին :

28 Հոկտ 1871 Սամաթիա .

... Տէր .

Սամաթիոյ Ա. Բ. Գ. ի Բարեկամ ընկերութեան վրայ , ոչ-նպատակաւ տարածայնութիւններ կրօնէթի , կը պտըտին ինչի-դաւառի մէջ ինչպէս նաեւ Սամաթիոյ մէջ եւ թերեւս տակաւին այլ ուր :

Ընկերութեան վնասութիւնը չը ներեր որ ատենց կարեւորութիւն տալով պատասխանի զիջանիք եւ արգարեւ 'ի պատասխանի ատենց , ասկէ մէկ երկու օր տուա՞ն ոչ այլ ինչ ունիինք , այլ սոսկ ժպիտ մը այնպէս , ինչպէս կը ժպտի ծովեզեր խորտապաւսան իր ստորտը ծեծող խեղ կոշակաց գէմ . իսկ այժմ , այս պահուս ունինք պատասխան մը , ուսկից դուցէ 'չ'ախորժին զայդ տարածայնութիւններն անգործ մարդիկ , այն է իր հոկտեմբեր ամսուան արգարեան վարժարանի յանձնեցինք փանտեան էջի նոյնի :

... հաճեցիք հրատարակել ներկայս 'ի գիտութիւն Ա. Բ. Գ. ի Բարեկամաց :

'ի գիտաց վարչ ժողովոյ Ա. Բ. Գ. ի Բարեկամ ընկերութեան

Առեւտրային Առեւտրային Ռ. Ս. Քեմպէն Աւելան Սքէմպէն :

Նապը քի պաշտօնէրի մէջ թուպտան անկաշքմագ տա տըր , Ա. Բ. Գ. ի բարեկամ ընկերութիւն թարտօնքնտան պու տէֆա տախի , իւնիւնիւ այլըգ օլարագ , քէնտի վատի լէ մագստի իւղոն , Ագապեան վարժարանա 700 դշ իհտա օլունմուշ տուր . իմտի պու տէֆա տախի օլ պապտէ վաճիպէտէն օլան թէնէքքիւրի աղիմիդի լթէքէրիւր ին , պիւր ուֆագ միւթալամը . զը տախի պէնան իտէրիդ :

Վագաւ մէկքիւր ընկերութիւն պիւր ճիհէթիէ պիղմ խայրըմը ինն չաքշմագ տա օլունդունտան , թարաֆքըմը տան սէնալէր օլունմար թապիի տիր օնու ինքեար իտէմէյիդ , լաքին զանն իտէրիդ քի , այտա 6-700 դշ . ալմագ ինն միւտահէնէ վէ բիւաքեարըգ իտէնէրտէն օլունտըրմըգատա , աղ չօղ սահիպ ինտաֆ օլանլար չէհատէթ իտէրէր , տիւնէք իտէրիդ քի , օգուեաճաղըմը սէնա , ետլընըգ քէնտի մէնֆաթըմը ինն օլմանըպ , իլլա հաղըգ տըթի հալէ պիւնաէն օլաճաղարը :

Մէկքիւր ընկերութիւն պիղմէ , չիմտիյէ գատար կէօրիւրիւ օլան ընկերութիւնլարըն էքէրինէ միւրաճաճ թութուլա ճայիդ տիր , վէ պուտա իւքի խուտուտ սէպիի տիր , պիւրինճիսի ալլա չու եա պու եօլա սարմաեարագ , վէ էօյլէ պիւյիւք պիւյիւք իտիդէր չըգարըպ վէ վատար իտէրէք էհայիյի ալտաթմանըպ , իլլա հէր այ հիւապընա պագարագ մագստիինէ խըտմէթ իթմէքտէ տիր . վէ իքինճիսի , օլարբարա թօլլամագ ինն , մատտի վէ մանէվի սուրէթտէ ինտալիյիթէ գարչը օլուպ , վէ միլէթլէրին վէ միլէթլիկիւր քէղալէթ վէ խարապընը մուճիդ օլունդատ օլան իչրէթ սաթմագլէլը , պիւր վատըթ տէյի իթթիկաղ լըլտիքէրի հալտէ , մէկքիւր ընկերութիւն իտէ , բագը վէ շարալը լթէճէմիւ իթմէքտէ օլտուր . գտհվէյէ պատթըմագատ պիւր տէյիլ տիր :

Ա. Բ. Գ. ի Բարեկամ ընկերութիւն , պուտանտա օլաղտ , պագը ընկերութիւնլար կիպի , ետլընըգ բարա թօլլաման շալըլարագ պօշտ վագըթ մէչքիւրտէ , վէ իլէրտաէ լէլա արանան պաղըր գարդալարա գաղաղ վէ զրտտիյէթ թօհումա պրրագմանըպ , իլլա , հէր այ էքթիլինի հէր այ պիւնէքտէ , վէ Ագապեան վարժարանն ալլամ վէ

թէգատտիւմիւնէ մուալէնէթ իլլէմէքտէ տիր :

Միլլէթիմիդտէ սէպաթ վէ միւտալէմէթ տէնիլէն ֆագիլէթլէր բէք էքսիք օլունդունտան , հէր լթէնէպալիստէ պարութ կիպի բարլամագտա , վէ պիւրտէն պիւրէ սէօնմէքտէ տիր , վէ նապը քի նիւէ էմալի կէօրիւրիւկի կիպի , մէկքիւր վարժարան հագգընտա տախի տուլըլաւալ լթէյի կիւնտէն կիւնէ սէօնմէյէ պաշլամըլտըր , չիւնքի մօտաք կէչմէքտէ տիր . մէկքիւր ընկերութիւն միլլէթմէ պու գուտուրուն եէրինի տօլաուրմաեա հիմմէթ իթմէքտէ տիր :

Կէրչի մէկքիւր ընկերութիւնա խայլիճէ գէվաթ աղա եագըլմագըլա հիմմէթ իթմիլ տիր , լաքին , իտանէն աղգաեթիւք սալմանլարըն , վէ Ագապեան վարժարանը զայրէթիւն չէքմէքլիւք կէօսլէթէնէրին չօլըլաղունա նիւպէթլէ , հէնուգ սաւըր բէք աղտըր . աճէպա , պիւր թագըմ , « էֆէնտիմ » մէկքիւր վարժարանը սէվէրիմ , վէ պիւր մուալէնէթ տէ իթմէք իտէրիմ , լաքին պիւյիւք պիւր ինիլիթ իթմէյէ գուտրէթիմ եէթիլմէյ , քիւչիւք պիւր չէյ վիլմէյէ տէ հիճապ իտէրիմ » տէյէնէլէր , չու սալթէ աղգաեթիւքլէրինի գարաթմագ ինն , չիմտի նէ էօղր ուպէհանէ իլլէմէքտէ տիրլէր . ինն պիւր ընկերութիւն քի , հաֆթաւա եալնըլ 20 բարա վիլէնի պիւրէ աղա տէյի գապուլ իթմէքտէ , մէկքիւր ֆագիլէթէ հիւապընա գըլմագտա , վէ հէր այ տալի քէնտի հիւապընը վիլմէքտէ տիր :

ՀԱՅԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻԱՆ Հ ԱՌՈՒՆԴԻՆԻՍԻՆԻ

Հայկական ընկերութեան Դաւաճան Հայուեկընի վրայ ձեր 1743 թուով բրած դիտողութիւններնու , Ստեփան մը՝ հետեւեալ հանճարեղ պատասխանը տուած է :

« ... խմբագիր .

« Խնդրեմք բարեհաճէցեք հետեւեալ նամակն հրատարակելու :

« Հայկական ընկերութեան գործերուն խառնուելու իրաւունք չունեցող թիւ 1743 Մանգումէի հռաստղին կիւնայինմ որ

« 1. Հայի . ընկերութիւնը միշտ իւր տարեկան բնոյհ . ժողովներուն հաշիւ տուած է զոր պարտական չէ քեղ իմայնել :

« 2. Ինք իր հաշիւները ուղած մարգուն կը յանձնէ քննութեան համար , քեղի չի հարցնէր .

« 3. Հայկական ընկերութիւնը իւր ստանիները շահեցնել կամ փնտսի ենթարկելն իր աղա բաշա քէֆին վերապահած է .

« 4. Հայի . ընկերութիւնը հոշտուոր բաղմագիմի աղգօգուտ ծառայութիւններ բրած բլլալուն ինք համադրած է , դուն չի հաւատալուդ աղատ ես :

« 5. Մտաւաճառի զիմէմներէն չատը նախկին քօլէպայի ժամանակէն միացած է երբ մարգատիլութեամբ թոյլտուութիւն եղած է աղբատին , դուն կուղէսնէ հախաւակը հաւատայ :

« 6. Վերջապէս Հայկական ընկերութեան աղա բաշա քէֆին խառնուելու իրաւունք չունիս : Ստեփան մը »

Ինչ բան որ հրատարակութեան ջահով լոյս կը տեսնէ , լուսականարար քրննադատ աղբերը իր վրայ կը հաւիրէ : « Գուն իմ գրածիւ վրայ դիտողութիւն չես կրնար բնել ըսողը » , իր բրածները , երբէք չի հրատարակէր :

Հայկական ընկերութիւնը եթէ միշտ իւր տարեկան բնոյհ հաշիւ ժողովներուն

հաշիւ տուած է՝ և զորոնք պարտական չէ ինձ իմացնել , այս անգամ ալ ինձ իմացնելու պարտական չըլլալուն համար , գարձեալ իր հաշիւները միմիայն իր Ընդհանուր ժողովին տալու էր , և ոչ թէ հասարակութեան :

Հայկական ընկերութիւնը , երբ իր հաշիւը հասարակութեան կուտայ , և իր Տնօրէն ժողովոյ Ատենապետն ալ , մասնաւորօրաւ Մանգումէի կաղաչէ որ նոյն հաշուեկիւրը հաշիւը բարեհաճի , հասարակութեան դիտողութիւնն ալ ընդունելու պարտաւոր է , և եթէ դոհացուցիչ պատասխան մը չունի տալիք , այն ատեն կը լռէ :

Հայկական ընկերութիւնը , իր շրտտարուան և եօթը ամսուան հաշիւներուն , ամբողջ շրտ տարուան քննութիւնը , միմիայն , միշտ ընկերութեան գործող ոգին ճանչցուած վարդանեանն , էֆէնտիլին և իր քեւորդուին յանձնած բլլալով , ասոր անպատէհ բան մը բլլալը իր ալքին սուչու գրինք . ասիկա , ամեն տեսակ ընկերութեանց համար , առաջին կարգի պահատութիւն մ'է , պահատութիւն մը՝ որ միմիայն այնպիսի ընկերութեանց մէջ կրնան գործուիլ , որոնց թէ գործող և թէ համարառու մարմինները , ընկերութեան անգամայն միւնտին մասն են :

Հայկական ընկերութիւնը , իր հրաշակաւոր բաղմագիմի աղգօգուտ ծառայութիւնները բրած բլլալուն ինք համադրած է եղեր . Հայկական ընկերութիւնը եթէ ստուգիւ այսպէս համոզւած է , աղատ է իր համադման մէջ հաստատ մնալու , ինչպէս որ Սրբազան Պապը իր անսխալութեան , կամ Հընդիկ Բաճա մը , իր աշխարհի ինքնակալ եղած բլլալուն համոզմանցը մէջ հաստատ մնալու աղատ են ,

Մանգումէ իր մէկ թերթին մէջ , « Արեւելք , շատ են քեղի այսչափ սքանչելի տաղանդներ » , ըսաւ . կը շնորհաւորենք Հայկական ընկերութիւնը այսպիսի հանճարեղ փատաւաններ ունենալուն , կամ աւելի ուղիղը բտելով , յառաջ մղելուն համար , եթէ տակից աւելի բաղմագիմի աղգօգուտ ծառայութիւնները տեսնելու չափ գործող և հեռատեա աչք մը չունեցաւք , այսպիսի հանճարեղ փատաւաններ աղգէին նուիրած բլլալուն , և զանի բաւական գուարճացնելուն բաղմագիմի աղգօգուտ ծառայութիւնը , աչք ունենալ և չիտեսնելը՝ անկարելի է :

Պարոն Ստեփան մը՝ լթէ ինքզինքնուն և լթէ ուղղակի կամ անուղղակի իրենցը եղած բաներուն , իրական արմէնէն խիստ աւելի՝ վերջին աստիճան աւելի՝ կարեւորութիւն տուողներուն մէջ՝ դուք առաջինը չէք , ասիկայ ախտ մ'է , որ Սամաթիոյ մէջ բաւական ժամանակէ 'ի վեր տարածուած է , և ինչպէս Գաւաթ-բաշա գօլըրայի ախտին , նոյնպէս և Հայկական ընկերութիւնն ալ այն ախտին ճարակման աղբիւր մը եղած է :

Հայկական ընկերութեան հոշտուտար բաղմագիմի աղգօգուտ ծառայութիւնները՝ տղայական սնապարծութեան զրօյի աստիճանէ . կէս աստիճան անգամ վեր չէին . Մանգումէ , ինչեալ սնապարծութիւնը խայտառակէր , և Հայկական ընկերութեան վերջին հաշուեկիւրը , ինչեալ խայտառակութեան աշխատիճան կատարեալ կերպաւոր մը տուաւ , որն որ միմիայն անսնք չին կրնար տեսնել , որոնք ձեղի պէս եթէ կարմիր չին գիտեր , դուն լռել ալ չին ուղեր :

1871 Հոկտ 30 Գումար ամիս Խմբագիր :

Օրագիր իւր 580 թուով թաղիս պատուարժան խորհուրդը ամիսատանած էր հրապարակաւ իւր Էջաւաթի , և այնպիսի պարագայի մը մէջ , որ արդարեւ պատուոյ տէր անձ մը երբէք չի կրնար մարտէլ զայնուտաի պարտաւորեցանք անհանգարտ ոգւով սպասել որ , կամ հերքէ , և կամ ընդունի խորհուրդը այս նախատիւնը . բայց զժաղդարար մեր այս հետաքրքրութիւնը փորձառող դոհացուցիչ յօդուած մը երկուստեք տեսնելու տեղ , կիճու մակդիրով մը պահուած տեսանք զխորհուրդը , իւր լթէ անքաղաքավար եղած ըլլար . և բոտ որում գործը հրապարակ եղած էր , պահ մ'ալ լռել պարտաւորեցանք մեր քուէրմը ընտրուած խորհրդոյ ձեռնհասութիւնն ու արժանաւորութիւնը կրկին փորձելու նկատմամբ . և ահա տեսնել մէկ երկու օրէն , որ խորհուրդը Օրագրի ստույթինը պարզապէս յայտնէր և զինքը 'ի գգուելութիւն հրաւիրած էր բարեկամական ոգւով . որով մեր առ թաղ . Խորհուրդն ունեցած համակրութիւնն վերահաստատուած . միայն Օրագրի մեծ . խմբագրի անիրաւ վարձակմանց գէմ մէկ քանի խոսք ընել պարտաւորեցանք յանուն արդարութեան . որպէս զի մամոյ այս խեղճուկ մարտիրոսը , պատուակեալ նաւակով լեամբ մը գործը խաւարէ մէջ թողլով հասարակաց կարծիքը չը փոխելու , և պատուարժան խորհուրդի մը գէմ ատելութիւններ յարուցանելու չափ յանդուրն չը գտնուի :

Խմբագիր մը , պէտք է խօսի . պէտք է հասարակաց փնտ պատճառող ամեն գործառնութեանց գէմբողբէ . բայց Էջաւաթի քանի լռել յետոյ , Արժ . Պարտաւորաւ կան փոխառողքը այնպէս ըսաւ զբոլով փախուտ ցուցնելն ինչ նշանակութիւն ունի . հրատարակաւ ստաւ խօսիլ . և իրեն գէմ բողբող խորհուրդի մը անքաղաքավար բտելն ինչ կը թարգմանուի կարծեմք հասարակաց ատենար սոյլ մակդիրը իրմկոտ մէկու մը չընծայեր . և ինչպէս խաղիս պատկանելի խորհուրդը , նոյնպէս ալ մենք կը յորդորեմք զինքը որ սանձ դնէ զրչին , և պատուաւոր բլլալու համար պատուէ գուրչին :

Հաճեցիք տէր , յանուն հրատարակեան ներկայիս անկիւն մը շնորհել Ձեր պատուական թերթին մէջ : Որով փնտ Թաղի Էջ

ՍՈՆ ՀԱՎ ԱՏԻԱԼԵՐ
ԻՆԿԻԼԹԵՐՈՒ

Ընտրա , 10 նոյ .

Տիւն ախշամ , հիւքիւմէթ գօնաղընտա չէհիւ էմինի Լօրտ թարաֆընտան գաղլինէթօ տղալարընա վիլիլէն զիւաֆէթտէ , լօրտ Հաթէրի ճիրանօրդ — Ալմանէք տէհտի քի օլ վագըթ էկէր ինկիլէթըրա հիւքիւմէթի , պիլմտարաֆ տուրաճաղընը իւան իթմէքլիյէ աղ պիւր չէյ լթէրէտուիւ կէօսլէթտէ իտի , ումումի պիւր ալթիւսթիւյէ սէպէպլիյէթ վիլմիլ օլաճաղ իտի :

Պատէհաւ Մ . կըլլատըթլմըն քէլամէ աղաղ պիւրէ , ինկիլթէրարնըն քեաֆֆէյի հիւքիւմէթլէր իլէ հիւննի միւնապաթտա պուլունտուղունու վէ հիլ պիւր վագըթ , պու կիւնքի կիւն օլտուղու կիպի սուլէ ու սալահըն լթահթը լթատիգ պիւրէ , ինկիլթէրար իսթէսէ իտի , սոն մու հարէպէնին էօնիւնիւ ալապիլի իտի տէյի մէյտանա գօնոն էֆքեարըն ճէրհ վէ չիւքէթի միլէլիյէտէն՝ պահա իտէրէք , ինկիլթէրար հիւքիւմէթլինին մէկքիւր չիւքէթ հագգընտա ալլա պիւր գօրգուտու վէ պիւհուղուրուրու պուլունմատըլըն պէնան իլլէմիլ տիր :

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԻԲԱ
ԽԱՐԱՊԵՏ Ե. ՓԱՆՈՍԵԱՆ
Գալաթատու իննձնէլ մայիս բաղադրուտ
Ղ. 28 իստի խանընտա :